

Teadusagentuur tunnustab!

Olgu tegemist tugevate teadussaavutuste või ühiskonnale oluliste tulemustega, ETAg-i rahastatud uurimistöodes leidub palju häid näiteid.

Personaalse uurimistoetusega PUT1030 rahastatud uurimisprojekt (otsinguprojekt) Humanismi kõrgaeg Liivimaal: David Hilcheni epistolaarpäränd keele-, kirjandus-, õigus- ning haridusajaloo allikana

Ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkond
2016–2019
Kogufinantseering 216 000 EUR

Kristi Viiding, PhD

Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus
kristi.viiding@gmail.com

Foto: Andres Tennus

Projekti eesmärk

Koguda Euroopa mäluasutuste käsikirjaline ja trükimaterjal Liivimaa 16/17. saj juhtiva humanistist juristi D. Hilcheni kohta. Avaldada 800 ladinakeelse kirja metaandmed veebikataloogina varauusaegsete kirjade keskkonnas EMLO ning ladinakeelsed kirjad ja luuletused allikakriitiliselt, saksakeelsete annotatsioonide ja kommentaaridega. Analüüsida kogutu põhjal Liivimaa Poola aja õigus-, haridus-, keele- ja kirjandusajalugu.

Liivimaa maaõiguseelnõu on D. Hilcheni 1599 loodud ülemsaksakeelne maaõigus, mis fikseeris Liivimaa varauusaegsed õigusnormid, jäi Poola Seimis kinnitamata, kuid mõjutas järgnevat regiooni õigusloomet.

Eesti- ja Liivimaa institutsioonilis-lingvistiline latiniseerimine tähistab kahte ladina keele mõjulainet Eesti- ja Liivimaal, poliitilis-religioosse üle-euroopastumise lingvistilis-kultuurilist pendanti: 1) 13.-15. saj katoliiklik latiniseerimine kiriku-, administratiiv- ja kooliladina kujul, 2) 16.-17. saj humanistlik latiniseerimine kooli-, teadus- ja kirjanduskeelena.

Projekti olulisemad tulemused

- Liivimaa juhtiva humanisti D. Hilcheni kirjade metaandmed on lisatud rahvusvahelisse veebikataloogi EMLO ning tänu sellele visualiseeritavad ja võrreldavad teiste Euroopa humanistide kirjajakorpustega.
- Tõestati, et varauusaegsed juristid käsitlesid oma kirjades kaasaegseid õigusteooriaid ja -praktikaid antiiksete juristide, eriti Cicero eeskujul – viidates küll eri õigusprobleemidele, ent andmata õigusküsimustest süstemaatilist või detailset pilti ja kasutamata rangeid õigustermineid.
- Kummutati väide, nagu oleks Hilcheni maaõigus sätestanud Liivimaal eriti range Balti pärisorjuse just humanistliku, Justinianusele toetuva õiguse alusel.

David Hilcheni allkiri 11.08.1609
Jakob Gynaeusele saadetud kirjas
(Baseli ülikooli raamatukogu, G II 6: Bl. 397).

Foto:
K. Viiding

Miks on need tulemused olulised?

- Liivimaa Poola aja uurimisse kaasati esmakordselt ühe projekti raames Poola, Saksa ja Eesti õigusajaloolased, mis aitab vältida poliitiliselt ja õiguslikult ühekülgsel arusaamade edasist levikut.
- D. Hilcheni kohtutoimikutest ilmnev plaan muuta Riia toomkool 1590ndate lõpus Liivimaa esimeseks ülikooliks vastukaaluks jesuiitide ja Stephan Bathory idee Rii jesuiitlikust ülikoolist ning selle plaani nurjumine Poola-Rootsi sõja (1600–1611) ja Hilcheni eksiili saatmise tõttu loob vajaduse uuesti mõtestada Tartu Ülikooli tekke tausta 17. saj, eeskätt Poola ja jesuiitide allikaid kaasates.
- Varauusaegsete ajalooliste isikute biograafiate traditsiooni kaasajastamiseks entsüklopeedias, sh Vikipeedias on kriitiline tunda humanistliku kirjajakultuuri ja eriti selle biograafiatraditsiooni antiteetilist retoorikat.

